

2. Наказ Міністерства внутрішніх справ «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України» (від 06.07.2017). *Офіційний вісник України*, с.45.

3. Сидорчук В. В. Поняття та види правового статусу слідчого. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*, № 3, 2019.

Буртняк І.

студентка II курсу

юридичного факультету

Тернопільського національного

економічного університету

Науковий керівник: доцент, к.ю.н.,

доцент кафедри міжнародного права

та міграційної політики ТНЕУ

Яремко О.М.

СИСТЕМА СЛУЖБОВИХ ЗЛОЧИНІВ У ЗАКОНОДАВСТВІ КРАЇН РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СІМ'Ї

На рівні Конституції України закріплено два основоположні, базові принципи: загально-дозвільний - «дозволено все, що не заборонено законом» і спеціально-дозвільний (чи дозвільний) (ч. 1 ст. 19) - «дозволено лише те, що прямо передбачено законом» (ч. 2 ст. 19) [1]. При цьому, як зауважує Ф. Веніславський, «якщо перший принцип зумовлює зміст і спрямованість поведінки людини та всіх інститутів громадянського суспільства, яким гарантується можливість діяти будь-яким чином та у будь-який спосіб, не порушуючи індивідуальну свободу, права інших людей чи законодавчо встановлені заборони, то другий принцип, поширюючи свій нормативний вплив на органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, суттєво обмежує цих суб'єктів у виборі варіантів чи моделі своєї поведінки» [3]. Проте в Україні, як і у багатьох інших сучасних державах, непоодинокими є випадки, коли службові особи органів державної влади та місцевого самоврядування діють не «лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» [1], а тому у зв'язку з цим повинні нести відповідальність, в тому числі, й кримінальну (залежно від ступеня суспільної небезпеки правопорушення).

Одна із специфік службових злочинів - їх вчинення особами, які в першу чергу самі зобов'язані забезпечувати реалізацію та охорону норм права.

Про особливість і складність службових осіб як суб'єкта злочину свідчить, насамперед, доповнення законодавцем ст. 18 «Суб'єкт злочину» Кримінального кодексу України (далі – КК України) ч. 3 і ч. 4 [2]. Адже дана стаття (ст. 18 «Суб'єкт злочину») містить дефініцію лише одного із багатьох видів спеціального суб'єкта злочину – «службові особи» [2].

В Україні більшість злочинів у сфері службової діяльності згруповані в окремому розділі - розділ XVII Особливої частини КК України «Злочини в сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» - та передбачають відповідальність за зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України), за зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 364-1 КК України), здійснення народним депутатом України на пленарному засіданні Верховної Ради України голосування замість іншого народного депутата України (ст. 364-2 КК України), перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст. 365 КК України), зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги (ст. 365-2 України), службове підроблення (ст. 366 КК України), декларування недостовірної інформації (ст. 366-1 КК України), службову недбалість (ст. 367 КК

України), прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України), незаконне збагачення (ст. 368-2 КК України), підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 368-3 КК України), підкуп особи, яка надає публічні послуги (ст. 368-4 КК України), незаконне збагачення (ст. 368-5 КК України), пропозицію, обіцянку або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України), зловживання впливом (ст. 369-2 КК України), протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань (ст. 369-3 КК України), провокацію підкупу (ст. 370 КК України) [2].

У той же час багато статей КК України передбачають відповідальність за вчинення так званих спеціальних видів службових злочинів та злочинів, пов'язаних із наданням публічних послуг. Наприклад, мова йде про неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей (ст. 137 КК України), порушення недоторканості житла, вчинене службовою особою (ч. 2 ст. 162 КК України), привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ч. 2 ст. 191 КК України), ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха (ст. 284 КК України) та інші злочини [2]. Важливо, що здійснення кваліфікації перелічених злочинних діянь, які вчинені службовою особою, є можливим із одночасним посиланням на відповідну статтю розділу XVII Особливої частини КК України лише у випадку існування реальної сукупності загальних і спеціальних видів службових злочинів.

Поряд із Україною інші держави романо-германської правової сім'ї також на сьогодні усвідомлюють необхідність ефективного законодавчого регулювання кримінальної відповідальності за службові злочини.

Чинний КК Італії (1930 р.) до службових злочинів відносить: присвоєння (ст.ст. 314, 316), розтрата, яка завдала збитків державі (ст. 316-2), хабарництво (ст. 317), підкуп (ст.ст. 318, 319, 320), підбурювання до вчинення підкупу (ст. 322), зловживання службовим становищем (ст. 323), використання винаходів і відкриттів, які стали відомими по службі (ст. 325), використання службової таємниці (ст. 326), підбурювання до нехтування і знуцання над установами, законами та нормативними актами влади, що вчинене службовою особою (ст. 327), відмова від виконання службових обов'язків (ст. 328), переривання державної служби або служби суспільної необхідності (ст. 331), невиконання службових обов'язків через залишення державної установи або переривання державної служби (ст. 332), винне порушення обов'язків, пов'язаних зі зберіганням речей, які підлягають арешту в ході кримінального або адміністративного процесу (ст. 335) [4]. Італійський законодавець дані склади злочинів розмістив у другому розділі (після державних злочинів) Особливої частини КК. Крім того, відповідальність за окремі злочини, які пов'язані з порушенням службовими особами прав громадян, передбачена в главах КК Італії про відповідні злочини.

Суб'єктом вищевказаних злочинів є службова особа або особа, яка виконує обов'язки службової особи. Згідно із тлумаченням кримінального закону Італії її Верховним касаційним судом, іноземець також може виконувати державні функції, а також набути повноважень службової особи у випадку, коли для заняття посади відсутня така спеціальна вимога як наявність італійського громадянства [4].

Французький законодавець кримінальну відповідальність за службові злочини передбачив у КК 1992 р. Ознаки більшості службових злочинів закріпив у гл. 2 даного кодексу «Про замах на державні органи, що здійснюються особами, які виконують службові функції» III розділу Книги четвертої (яка присвячена відповідальності за злочини і кримінальні делікти, вчинені проти нації, держави та громадського порядку). Мова йде про ознаки таких злочинів як хабарництво; зловживання владою; розголошення професійної таємниці і замах на неї; розкрадання і привласнення ввіреного майна; зловживання владою проти управління, а також щодо приватних осіб; дискримінація за мотивами походження, статі, сімейного стану, політичних поглядів, профспілкової діяльності, расової або національної приналежності тощо, якщо така дискримінація здійснюється службовими особами; замах на недоторканність житла; порушення таємниці кореспонденції; незаконне отримання відсотків [4].

У ФРН службові злочини містяться в останньому розділі Особливої частини КК 1871 р. (у розділі 28). Як зауважує Ф. Решетников, це останнє місце службових злочинів у системі Особливої частини КК ФРН лише підкреслює специфіку, особливий характер відповідної групи злочинів і аж ніяк не означає, що законодавець ставиться до них, як до посягань, що є другорядними за своєю небезпекою, і тому залишеними «наостанок». Розділ розпочинається з декількох параграфів, в яких детально регулюється відповідальність за отримання або дачу хабара в залежності від низки обставин суб'єктивного або об'єктивного характеру. Законодавець до даного розділу включив і ті злочини проти правосуддя (вимагання показань шляхом фізичного впливу; кримінальне переслідування завідомо невинного; порушення своїх обов'язків суддями або третейськими суддями та ін.), суб'єктами яких є службові особи - судді, або співробітники правоохоронних органів. До системи службових злочинів належать: тілесні ушкодження, заподіяні службовою особою при несенні служби (в КК ФРН відсутня більш загальна норма про відповідальність за зловживання владою); офіційне посвідчення підроблених документів; довільне завищення або незаконне стягування різних зборів; порушення податкової таємниці; порушення службової таємниці; порушення таємниці судового розгляду; порушення таємниці поштових і телеповідомлень (тобто телефонних, телеграфних та ін.).

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 серпня 1996 р. (редакція від 01 січня 2020 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 14 травня 2020 р.).
2. Кримінальний кодекс України від 05 травня 2001 р. (редакція від 28 квітня 2020 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 14 травня 2020 р.).
3. Веніславський Ф. Спеціально-дозвільний принцип у конституційно-правовому регулюванні. *Правові науки України: збірник наукових праць*. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-10078.html> (дата звернення: 14.05.2020).
4. Решетников Ф. М. Ответственность за должностные преступления в зарубежных странах. URL: <http://ex-jure.ru/law/news.php?newsid=941>.

Гакан М.

*студентка III курсу
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: старший викладач
кафедри кримінального права
та процесу ТНЕУ
Декайло П.В.*

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО З ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ

Наш світ зазнав небачених змін, речі які вчора були для нас науковою фантастикою, стали реальними. Так і в світі злочинів все стало зовсім не таким, як було ще кілька років тому, зараз злочинці використовують нові технології та методи, для кращої кваліфікації злочину та швидшого його розкриття, слідчому мало не щодня доводиться співпрацювати з іншими оперативними підрозділами. Дана тема має важливе, як теоретичне так і практичне значення, адже на даному моменті ми не маємо чіткої регламентації такої діяльності, така взаємодія потребує глибшого розкриття у правових нормах, що дозволить нам до кінця зрозуміти її природу.

Тож, є очевидним факт проблемності даного питання, над ним працювала чимала кількість науковців правників та юристів криміналістів, таких як: О.М. Бандурка,